ДРУГА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА ТЕРІОЛОГІВ «МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ І МЕТОДИ ОБЛІКУ ФАУНИ»

Друга щорічна Школа-семінар теріологів природно-заповідних територій та біологічних стаціонарів відбулась 23–27 жовтня 1995 р. на базі Канівського природного заповідника. Темою чергової Школи було обговорення циклу питань щодо мети та практики моніторингових досліджень та методів обліку теріофауни. В програмі роботи Школи було вісім головних тем, об'єднаних у два розділи. Головною метою семінару було обговорення методик обліків різних груп ссавців та можливість уніфікації результатів обліків різних груп та запровадження геоінформаційних систем (ГІС) як базових для розвитку моніторингових спостережень теріофауни. У роботі Школи взяли участь представники восьми природних заповідників, природного національного парку, Національної Академії наук України, Мінекобезпеки України та вищої школи, загалом 15 учасників: І. Поліщук (Біосферний заповідник «Асканія-Нова»), Я. Довганич, В. Покиньчереда (Карпатський біосферний заповідник), О. Киселюк (Карпатський природний національний парк), С. Жила (Поліський природний заповідник), Н. Ружиленко (Канівський природний заповідник), Н. Антонець (Дніпровсько-Орільський природний заповідник), Є. Роман (Херсонський відділ Одеської Потичумної станції), С. Гладкевич (Ніжинська інспекція Мінекобезпеки), Л. Грінкевич, В. Таран, Є. Шкляревський (Міжнародний Соломонів університет), І. Загороднюк, О. Федорченко (Інститут зоології НАН України), І. Зеніна (Прип'ятський заповідник, Білорусь). Заповідники східної України та Криму на Другій Школі, як і на попередній, знов не були представлені.

Перша традиційна частина роботи Школи — ознайомлення із базовим заповідником, його унікальними ділянками, особливостями його теріофауни та станом моніторингових досліджень. Учасників Школи привітав директор Канівського заповідника М. Чорний, який розповів про історію створення та розширення та теперішній статус заповідника, видавничу діяльність та роль заповідника як заповідної одиниці і як наукового центру в системі територій природно-заповідного фонду. Науковий співробітник Канівського заповідника Н. Ружиленко докладно розповіла про особливості теріофауни Канівського заповідника, стан популяцій різних видів ссавців, історичні зміни фауни, особливості теріофауністичних угруповань різних екосистем заповідника. Учасники Школи мали можливість ознайомитись з типовими біотопами заповідника під час оглядової екскурсії нагірною частиною, яку цікаво провів директор М. Чорний. Про історію наукових досліджень, історію заповідника та регіону в цілому розповіла завідуюча Музею природи заповідника Р. Колодько. Учасники відвідали національний заповідник «Музей Тараса Шевченка» та могилу Кобзаря.

Друга частина семінару включала огляд методів обліку 4 головних екологічних груп теріофауни — дрібних ссавців, кажанів, хижих та копитних. Кожний з розділів вів відповідний фахівець. 1) І. Поліщук представив доповідь про практику та порівняння результатів обліків різними методами і типами пасток (площинки, лінії, циліндри, погадки) видового складу та чисельності дрібних ссавців. Доповідь проілюстрована результатами вивчення дрібних ссавців Асканійського степу та аналізом історичних змін фауни цього регіону у зв'язку із освоєнням цілинних земель протягом останнього століття. 2) Доповідь В. Покиньчереди присвячена найменш досліджений групі — кажанам. Розглянуто особливості екології видів та їх розподілу за різними типами сховищ, проблеми визначення видів цього ряду з урахуванням досвіду роботи з цією групою в Карпатському регіоні. 3) Про особливості обліків хижих, насамперед кунових, доповів Є. Роман — по слідах, на світло, на приманку тощо; доповідь цікаво ілюстрована результатами обліків хижих (кунові, дикий кіт, вовк) в плавнях Дніпра, Дністра та Дунаю. 4) Узагальнену характеристику різних методик обліку копитних подав Я. Довганич: прогін, сліди, картки спостережень, повторний клад, на рев тощо; звернута увага на мобільність популяційних угруповань. На прикладі оригінальних моніторингових досліджень проілюстровано особливості обліків копитних у гірських та лісових районах; звернуто увагу на добір методик, прийнятних для конкретної місцевості.

Третя частина семінару присвячена колу питань щодо уніфікації методик обліку та узгодження їх результатів, перспектив створення ГІС в заповідниках та на біостаціонарах України. Я. Довганич розповів про суть ГІС, яка набула широкого застосування за кордоном і тепер створюється у Карпатському заповіднику. Детально розглянуто можливості ГІС для опрацювання інформації та побудови реальних і прогностичних моделей змін фауни та екосистем в цілому. Як рекомендації для всіх заповідників та біостаціонарів розглянуто питання: 1) створення єдиної системи обліків дрібних ссавців, для можливого порівняння результатів моніторингу теріофауни у різних регіонах та для рекомендації цієї схеми як мінімально необхідної у тих заповідниках, де відсутній штатний теріолог. Схема передбачає закладення 2–3 стаціонарних облікових ліній у типових біотопах та проведення обліків двічі на рік (доповіді І. Поліщука, О. Федорченка); 2) розробка уніфікованої шкали оцінок чисельності різних груп ссавців звикористанням різних методик як основи створення єдиної бази даних щодо стану та динаміки теріофауни заповідників та біологічних стаціонарів (І. Загороднюк, Я. Довганич).

Вирішено розробити та підготувати до наступної Школи такі матеріали: 1) польовий визначник кажанів та схему їх розподілу за типами сховищ (В. Покиньчереда); 2) єдину методику і мінімальну схему обліку дрібних ссавців на стаціонарах (І. Поліщук, О. Федорченко, І. Зеніна); 3) уніфіковану шкалу оцінок чисельності різних груп ссавців (І. Загороднюк, Я. Довганич); 4) звернутися до Мінекобезпеки України та дирекцій заповідників і національних парків з рекомендацією про впровадження єдиної системи моніторингу дрібних ссавців; 5) визначити можливість виготовлення та придбання пасток єдиної моделі для уніфікації обліків дрібних ссавців на стаціонарах (О. Федорченко, І. Поліщук); 6) вивчити можливість входження Школи в Українську Лігу заповідників (Н. Ружиленко); 7) затвердити тему наступної Школи як «Аналіз фауністичних угруповань»; 8) місцем проведення наступної Школи визначити Поліський заповідник (запасний — Чорноморський заповідник); орієнтовний час проведення — вересень-жовтень 1996 р.; організаційний комітет третьої Школи — І. Загороднюк, О. Федорченко, С. Жила, Л. Грінкевич. 9) Розіслати звіт про роботу Другої Школи всім її учасникам та у всі природні заповідники і національні парки (І. Загороднюк, О. Федорченко).

Учасники та Оргкомітет Школи висловили щиру подяку директору Канівського природного заповідника М. Чорному, науковому співробітнику заповідника Н. Ружиленко за сприяння в організації та проведенні II Школи-семінара, а також завідуючій Музею природи Р. Колодько за ознайомлення з історією Канівського заповідника.

Контактна адреса Оргкомітету Школи: 253105 Київ-105, а/с 11 (І. Загороднюк).

І. Загороднюк, І. Зеніна, О. Федорченко, Н. Ружиленко

ПРО ПРОВЕДЕННЯ ТРЕТЬОЇ ШКОЛИ-СЕМІНАРУ ТЕРІОЛОГІВ НА СТАЦІОНАРІ НІЖИНСЬКОГО ПЕДІНСТИТУТУ "ЯДУТИ"

Вельмишановні колеги, Третя Національна Школа-семінар теріологів ПЗТБС, для участі у якій запрошуються всі теріологи, що ведуть моніторингові дослідження у природних заповідниках, національних парках та на біологічних стаціонарах відбудеться протягом 1 тижня з 21 жовтня 1996 року на базі Науково-дослідного стаціонару Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М.В. Гоголя в таборі «Лісове озеро» (с. Ядути Борзнянського району, 1 год. дороги залізницею від м. Бахмач). Зараз проходить узгодження з керівництвом НДПІ терміну та умов проведення Школи. Кінцева інформація з путівником, програмою та запрошенням буде надіслана близько 15 вересня. Згідно Резолюції 2 Школи основною темою наступної визначено: «Аналіз фауністичних угруповань: концепція, підходи, перспективи».

Оргкомітет з підготовки Третьої Школи. Загороднюк Ігор: 253105, Київ-105, а/с 11. тел. (044) 266-3380 сл., e-mail: zag@palmuz.freenet.viaduk.net, dudkin@mam.freenet.kiev.ua. Федорченко Олександр: 252601, Київ-30, Богдана Хмельницького 15; тел. (044) 266-3380 сл. та 266-8720 д. Вобленко Олександр: 251200 Ніжин, Кропив'янського, 2, НДПІ, природничо-географічний факультет; тел. (04736) 2-2327 сл. Просимо повідомити про Вашу можливість прийняти участь у роботі Школи та тему Вашої доповіді або Круглого столу, що пропонується Вами. 15.08.1996 р.